

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA INGLIZ TILIDA TINGLAB TUSHUNISH KO'NIKMASINI QO'SHIQLAR VA AUDIOYOZUVLAR ORQALI SHAKLLANTIRISH

Nizomov Feruz Raxmon o'g'li

O'zDJTU o'qituvchisi

Olimjonova Dilfuza

Mamadiyeva Oydinoy

O'zDJTU talabalari

Annotatsiya: *Boshlang'ich sinfi o'quvchilarida ingliz tili darslarida tinglab tushunish kompetensiyasini takomillashtirishning asosiy maqsadi, ingliz tilida tinglayotgan ma'lumotni o'quvchilar tomonidan samarali tushunish va talqin qilishni rivojlantirishdir. Bu orqali o'quvchilar suhbatdoshlari bilan mazmunli muloqotga kirishishlari, turli kontekstlarda og'zaki tilni tushunishlari va umumiy tilni bilish uchun o'zlarida mustahkam poydevor yaratishlariga imkon yaratadi. Ushbu maqolada o'quvchilar orasida tinglab tushunish qobiliyatini shakllantirish uchun qo'shiqlar va audioyozuvlardan samarali foydalanish to'g'risida so'z yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *Tinglab tushunish kompetensiyasi, aksentlar, intonatsiyalar, audio-lingual metod, til tuzilmalari, so'z boyligi, tinglash strategiyalari, audioyozuvlar, qo'shiqlar, hikoya, dialoglar, og'zaki nutq.*

Kirish.

Ingliz tilida tinglab tushunish

Hozirgi vaqtda ingliz tili xalqaro til bo'lgani sabab uni o'rganish juda muhim va bu insonlarga yanada ko'proq bilim olish va chet eldagi insonlar bilan o'zaro fikr almashish imkonini beradi. Ingliz tilini o'rganish murakkab, chunki u tinglash, gapirish, o'qish va yozish deb ataluvchi to'rtta asosiy qobiliyatga ega bo'lishni talab qiladi. Bundan tashqari grammatika, lug'at va talaffuz ga doir bilimlarni egallash zarur. Barcha komponentlar juda muhim va agar siz ingliz tilini yaxshi o'zlashtirmoqchi bo'lsangiz, yuqorida aytib o'tilgan ko'nikmalarni o'rganishingiz kerak. Ma'lumki, odamlar avval tinglab keyin gapiradilar. Misol tariqasida besh yoshgacha bo'lgan bolalarni olsak, ular oila a'zolarining va atrofdagilarning nutqini tinglash orqali so'z boyligini oshiradilar va muloqotga kirishishni o'rganadilar. Ular bu ko'nikmani maktabda chet tillarni o'rganishda ham qo'llashlari mumkin. O'quvchilarda tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirish, ularda madaniy rivojlanish ya'ni nutq, o'qish, yozish va so'z boyligini o'zlashtirish kabi til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tinglab tushunishni rivojlantirishda asosiy metodlarni qo'llash

Tinglab tushunish kompetensiyasini shakllantirishda o'qituvchilar oldida quyidagi vazifalar ko'ndalang turadi. Bosh vazifa bu tinglash materialining asli bilan tanishish. Bu holatda ustoz avvalo o'quvchilarga ingliz tilidagi turli aksentlar, intonatsiyalar va til tuzilmalarini ochib berish uchun o'sha til mahalliy so'zlovchilari ishtirokidagi haqiqiy audioyozuvlar, qo'shiqlar, hikoya, dialoglar va multimedia resurslarini taqdim etishlari kerak. Hamda o'quvchilarni bu resurslarni faol tinglashga va ulardan ma'no chiqarishga undashlari lozim. Sababi bunday resurslarda mahalliy so'zlashuv tilidagi qisqartma va turli iboralar ishtirok etadi. O'quvchilar esa ularning majoziy ma'nolarini ham tushuna olishlari va o'zlari ham og'zaki nutqda qo'llay olish ko'nikmasiga ega bo'lishlari kerak.

Audiolingual metod chet-tilidagi og'zaki nutqni o'rgatish usuli bo'lib, u nutq namunalarini takroriy tinglash va talaffuz qilishga asoslangan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tinglash jarayonida so'zlovchining ifoda etayotgan mulohazalarini qisman yoki to'la-to'kis tushunib yetmaslik hollari bo'lib turadi. Buning asosiy sababi tinglab tushunishni o'rgatishga yetarli e'tibor berilmasligidadir. Nutqni tinglab tushunish deganda, ovozli nutq (gapirish) chog'ida quloq solish, idrok etish va fahmlash ang'lanadi. Videodan foydalanish nutq faolligini rivojlantirishga imkon beradi, ma'lumotlarni o'quvchilarga oddiy vizual shaklda etkazish imkonini beradi. Ko'p marta ko'rish bilan qiziqish zaiflashmasligi, balki o'quv materialining takrorlanishiga e'tiborni saqlashga yordam berishi va idrok etish samaradorligini ta'minlashi muhim.

- Axborot boyligi;
- Til vositalarining konsentratsiyasi;
- Ingliz tili darslarida filmlardan foydalanish o'quv jarayoniga rang-baranglik qo'shadi, o'quvchilarning faollashuviga yordam beradi, ingliz tilini o'rganishga qiziqishini oshiradi.

Tilni o'rgatayotgan o'qituvchi uchun yana bir asosiy vazifa bu so'z boyligi (lug'at boyligi)ni rivojlantirish. O'quvchilar tinglayotgan audio materialdagi yoki qo'shiqdagi mazmunni samarali tushunishi va unga nisbatan fikrini bayon etishi, javob berishi hamda izohlashida yordam berishi uchun tinglash materialiga tegishli asosiy lug'at so'zlarini o'qituvchi tomonida dars jarayoniga kiritilishi lozim. O'quvchilarda tushunish va eslab qolishni yaxshilash uchun lug'at so'zlarini alohida emas, kontekstda o'rgatilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu vazifalarni va pedagogik shartlarni hal qilish orqali o'qituvchilar boshlang'ich ingliz tili darslarida o'quvchilarning tinglab tushunish kompetensiyasini shakllantirishga samarali yordam berishi, ularning lingvistik rivojlanishi, kommunikativ kompetensiyasi va til o'rganish muvaffaqiyati uchun zamin yaratishi mumkin. Tinglab tushunish kompetensiyasini o'rgatishda differentsial yondashuvni tatbiq etishning ahamiyati uning o'quvchilarning individual ehtiyojlari,

imtiyozlari va qobiliyatlarini samarali hal etish, inklyuziv ta'lim muhitini, shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasini targ'ib qilish va barcha o'quvchilar uchun til rivojlanishi natijalarini yaxshilash qobiliyatidadir. Tinglab tushunishni o'rgatishda differensial ta'lim amaliyotlarini qo'llash orqali ham o'qituvchilar o'quvchilarga til o'rganish sayohatlarida muvaffaqiyat qozonish va samarali muloqot va akademik yutuqlar uchun muhim tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishda muvaffaqiyatga erishish imkonini beruvchi dinamik va qiziqarli o'quv tajribalarini yaratishi mumkin. Undan tashqari tinglab tushunishni o'rgatishda texnologiyani integratsiyalash o'quvchilarning til o'rganish tajribasini oshirish uchun ko'plab imtiyoz va imkoniyatlarni taqdim etadi.

REFERENCES:

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tinglash tushunish ko'nikmasini audiolingual metod orqali shakllantirish - Razakova Nargiza SamDCHTI akademik litseyi ingliztili fani o'qituvchisi, Farmonov Alovuddin SamDCHTI Ingliz tili-1-fakulteti talabasi
2. Boshlang'ich sinflarda ingliz tili darslarida tinglashni o'rgatishning ba'zi usullari. Bitiruv malakaviy ishi: Ta'limning o'rta bosqichida xorijiy matnni tinglab tushunishni o'rgatish Ingliz tili darslarida tinglab tushunish bosqichlari- Yozilgan sana: 30.01.2022
3. Educational Research in Universal Sciences ISSN: 2181-3515 VOLUME 2 | SPECIAL ISSUE 18| 2023
4. Ergashova, S., Yadgarova, L., Ziyodulloeva, M., Norova, F., & Yuldashova, N. (2022). The principles of using computer technologies in the formation and development of students' language skills. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13(Special Issue 6). <https://www.pnrjournal.com/index.php/home/article/view/2116>
5. Ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunish raqamli kompensatsiyasini shakllantirishning asosiy maqsadi, vazifalari va pedagogik shart-sharoitlari- "Raqamli didaktika va madaniyat: zamonaviy tendensiyalar, yondashuvlar, yechimlar" Respublika ilmiy-amaliy anjumani- 2024-yil 17-aprel. Abdullayeva Barno Umidillo qizi
6. Isakulova, B. K. (2024). Role of leadership style in teaching process. *GOLDEN BRAIN*, 2(1), 615–619. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/6060>
7. Isakulova, B. K. (2023). Teaching a foreign language through didactic games to preschoolers. *GOLDEN BRAIN*, 1(11), 234–239. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3161>
8. Isakulova, B. K. (2023). The importance of teaching children English with early childhood with the help of game learning methods. *International Journal of Advanced Research in Education, Technology and Management*, 2(4), 352–360.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7813228>,

<https://ijaretm.com/index.php/ij/article/view/339>

9. Isakulova, B. K. (2024). Didactic games as a means of learning preschool children learn English. *Zenodo*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10518781>

<http://multidiciplinaryjournal.com/index.php/mm/article/view/104>

10. Tuxtayevich, K. I. ., Ahmatovna, P. S. ., Turgunbayevna, M. N., Rasulovna, R. M. ., Qizi, T. F. R. ., & Qizi, Y. N. A. . (2024). Different Approaches to Enhance Critical Thinking in Digital Education. *SPAST Reports*, 1(7).

<https://spast.org/ojspath/article/view/5086>

11. Yuldashova , N. A. qizi, & Ziyadulloyeva , M. S. qizi. (2024). Essence of developing learners' communicative competence. *Golden Brain*, 2(1), 572–575.

Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/6050>

